

Directeurswoning en kantoor, Kruisweg 1159, 1161 en 1163, Hoofddorp

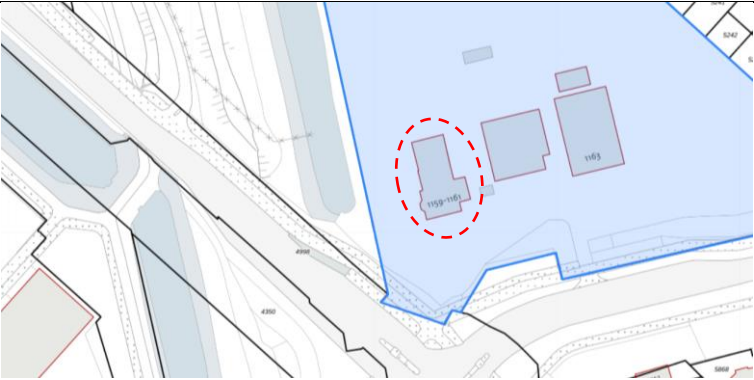

De woning in 2022, gefotografeerd vanaf de achterzijde.

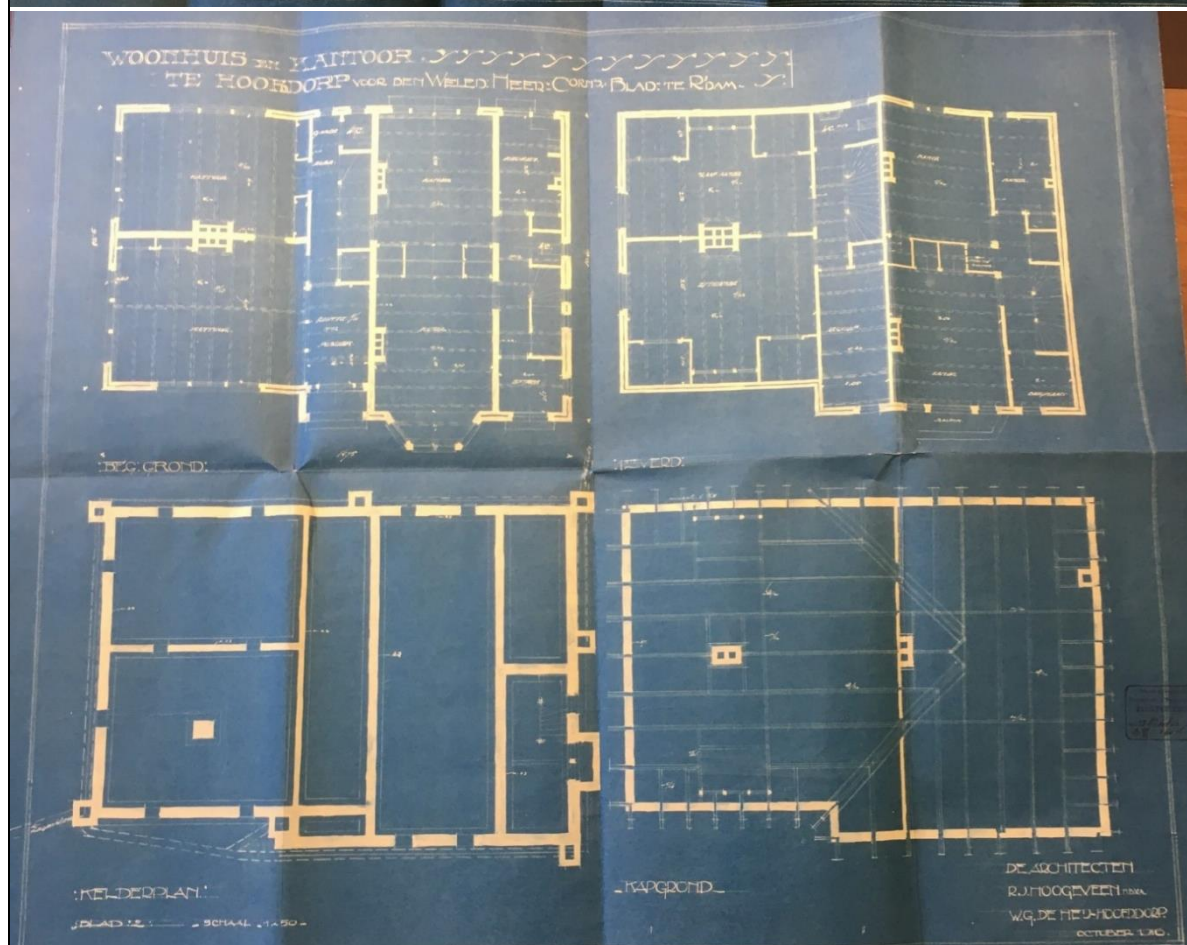
De directeurswoning in 1978, gezien vanaf de Kruisweg. Hierop is een rijke tuinaanleg te zien. Ook is de verhoogde ligging van het huis goed zichtbaar. [Noord-Hollands Archief]

Adres	Kruisweg 1159, 1161 en 1163, 2131 CW Hoofddorp
Soort gebouw	Twee woningen met geïntegreerde kantoorruimten (nummers 1159 en 1161) en kantoor (nummer 1163)
Soort monument	Gemeentelijk
Huidige functie	Woningen
Bouwjaar	1916

Kadastrale gegevens	 Perceel HLM03 C 5578
Situatieve kenmerken	De voormalige directeurswoning staat op een knooppunt van historische infrastructuur, naast de Geniedijk (Werelderfgoed) en de Kruisstraat. De Haarlemmermeerspoorlijn is verdwenen, maar het tracé is nog altijd deels leesbaar in de Burgemeester Pabstlaan. Het voormalige fabrieksterrein is een besloten enclave die alleen via een verborgen entree aan de Burgemeester Pabstlaan te bereiken is. De oorspronkelijke entree van de directeurswoning en 'voorkant' van het terrein was gesitueerd aan de Kruislaan. De woning is omringd door groen, de voortuin is volledig verwilderd. Aan de achterzijde van de directeurswoning bevinden zich nog enkele romneyloodsen, schuren en kleinschalige bedrijfsbebouwing uit het midden van de twintigste eeuw. Het terrein heeft het karakter van een tijdsapsule, een overwoekerd relict uit het verleden. Hiermee vormt het een contrast met de naastgelegen woonwijk met rijtjeswoningen uit de jaren zestig.
Kenmerken	Exterieur Het pand biedt onderdak aan twee woningen met geïntegreerde kantoorruimten (nummers 1159 en 1161) en een later aangebouwde kantoorruimte aan de noordzijde van één bouwlaag met een plat dak (nummer 1163). Het was een flexibel ontwerp; op de stichtingstekeningen is te zien dat beide woningen kamers bevatten die als kantoor gebruikt konden worden. De aangebouwde kantoorvleugel op nummer 1163 kwam tussen 1917 en 1920 tot stand. De twee woningen zijn van elkaar te onderscheiden door de haaks op elkaar geplaatste zadeldaken, bekleed met rode pannen. Het dak is voorzien van een overstek, onder de dakrand is siermetselwerk aangebracht. Het pand is opgetrokken uit bruine bakstenen in halfsteensverband met een gemetselde sierrand in de plint. De ramen hadden oorspronkelijk een fijnmaziger roedeverdeling (zie de bouwtekeningen). De representatieve voorgevel van het huis met de twee entrees van de woningen en de ingang van de kantoorruimte bevindt zich aan de Kruisweg, maar is tegenwoordig niet meer vanaf de Kruisweg toegankelijk. De entree van nummer 1161 is het meest prominent. De voordeur bevindt zich aan het

	einde van de toegangstrap, waar een gemetselde rondboog met betegelde portiek de ingang markeert. In de achtergevel bevinden zich de achteringen van de woningen 1159 en 1161, die tegenwoordig als entree worden gebruikt. In 1920 is aan nummer 1159 een houten serre toegevoegd, wit en groen geschilderd, met flauw aflopend dak en vensters met roedeverdeling. De serre is later (wanneer is onbekend) uitgebreid met een gespiegeld bouwvolume, waarmee de achteringang van nummer 1161 is ontsloten. Interieur Kruisweg 1159 <i>Begane grond</i> De hal achter de voordeur is nog grotendeels in de stijl van de jaren tien/twintig met een houten (groen geschilderde) lambrisering en geglazuurd tegelwerk. Op de plattegrond uit 1916 is te zien dat de begane grond van nummer 1159 bestond uit twee gelijkwaardige kamers. De tussenmuur is verplaatst, zodat een veel grotere woonkamer en een kleinere achterkamer is ontstaan. De grens tussen de twee kamers is nog goed te zien aan het plafond waar aan de kant van de voorkamer nog origineel sierstucwerk te zien is. Naar de achterzijde toe, op de plaats van de oorspronkelijke achterkamer, is het plafond verlaagd. Wellicht is hieronder nog stucwerk uit de bouwperiode aanwezig. De uit hout opgetrokken serre (1920) bevat ruitjes met roedeverdeling. In de keuken is de oorspronkelijke keuken met granito aanrechtblad nog aanwezig. De bovenkastjes zijn later toegevoegd. De gang is voorzien van een groen geschilderde lambrisering uit de bouwperiode. De houten trapbalustrade en de deuren onder de trap naar het toilet en de kelder zijn waarschijnlijk nog uit de bouwperiode. <i>Kelder</i> Er is een vrij grote kelder aanwezig, bereikbaar met een houten trapje. De vloertegels van de kelder zijn waarschijnlijk origineel. <i>Verdieping</i> In de voorkamer bevindt zich een toegang tot het balkon. Het plafond is voorzien van een sierstucwerk. De voor- en achterkamer zijn door middel van een korte gang met elkaar verbonden. Rechts van de tussendeur zit een ingebouwde kast uit de bouwperiode. Aan de zijgevel bevindt zich een schouw. In de achterkamer staat een schouw (aan de zijgevel) en ook hier is het plafond voorzien van een sierlijst in stucwerk. De achterkamer is verbonden met de (voormalige) badkamer. Deze bevat nog een wastafel uit de bouwperiode en biedt zicht op de kapconstructie van het zadeldak. In het verlengde van de gang bevindt zich een kleine achterkamer, met een klein venster en de kapconstructie in het zicht.
--	---

	<i>Zolder</i> De zolder is één grote ruimte, met de houten kapconstructie nog volledig in het zicht. Interieur Kruisweg 1161 <i>Begane grond</i> De hal achter de voordeur is nog grotendeels in de stijl van de jaren tien/twintig met een houten (beige geschilderde) lambrisering en geglazuurd tegelwerk. Aan de voorgevel van de woonkamer bevinden zich twee ingebouwde kasten met planken. Het plafond is voorzien van sierstucwerk. Aan de tussenmuur met de achterkamer bevindt zich een betegelde schouw, met daarnaast een tussendeur naar de achterkamer. Ook het plafond van de achterkamer is voorzien van sierstucwerk. Aan de tussenmuur (gespiegeld aan de schouw in de woonkamer) staat een betegelde schouw. Aan de zuidelijke zijwand bevinden zich drie ingebouwde kasten, waarvan één in verbinding staat met de keuken. De vensterbank is doorgetrokken over de hele achterwand. De authentieke houten keuken met granito aanrechtblad is nog aanwezig, evenals de voorraadplank boven het aanrecht. Tegenover de keuken bevindt zich een originele ingebouwde kast die in verbinding staat met de eetkamer. De trapbalustrade en de groen geschilderde lambrisering in de gang stammen tevens uit de bouwperiode. <i>Verdieping</i> In de voorkamer is de vloer onder de dakkapel verhoogd tot een podium. De dakkapel wordt geflankeerd door twee ingebouwde kasten uit de bouwperiode. De vensterbank onder het raam in de zijgevel is doorgetrokken over de hele zijwand. Ook in de achterkamer zitten ingebouwde kasten en is de vloer onder de dakkapel verhoogd. De vensterbank onder het raam in de zijgevel is doorgetrokken over de hele zijwand. Onder het systeemplafond is wellicht nog een oorspronkelijk plafond aanwezig. Aan de tussenmuur bevindt zich een schouw, gespiegeld aan de schouw in de andere kamer. In het verlengde van de gang bevindt zich een kleine achterkamer. <i>Zolder</i> De zolder is één grote ruimte, met de houten kapconstructie nog volledig in het zicht. Kruisweg 1163 Niet bezocht
--	---

Stichtingstekeningen uit 1916 met de gevelaanzichten en plattegronden (met links nummer 1161 en rechts 1159). Het kantoor op nummer 1163, de later aangebouwde serre op nummer 1159 (1920) en de naastgelegen aanbouw aan de achtergevel van 1161 (bouwjaar onbekend) is nog niet op deze tekeningen aanwezig. [Noord Hollands Archief]

Geschiedenis	Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 stegen de prijzen van levensmiddelen in Europa enorm. De Rotterdamse firma voor groente-export van Corns. Blad speelde hierop in door in 1916 op een terrein aan de Kruisweg een grote conservenfabriek te stichten voor de inmaak van kool. In de fabriek werden groenten voor de export geconserveerd en per trein naar Duitsland geëxporteerd. Onderstaande foto is genomen vanuit de richting van de directeurswoning en werpt een blik op een uitgestrekt terrein dat volledig is bedekt met tonnen, met het fabrieksgebouw op de achtergrond. In 1916 werd de bouw van een bedrijfswoning met kantoor aanbesteed. Het pand werd waarschijnlijk eind 1916 of begin 1917 opgeleverd en werd ontworpen door R.J. Hooegeveen en W.G. de Heij. Na 1919 werd het bedrijfsterrein overgenomen door de Centrale Suiker Maatschappij (CSM), die er een verlaadstation voor bieten van maakte, maar al snel kwam het terrein leeg te staan en raakte het fabrieksgebouw in verval. In de jaren dertig werd het terrein in gebruik genomen door de heer Thijsse die er een champignonkwekerij stichtte en waarschijnlijk zelf zijn intrek nam in de directeurswoning. Op het terrein verschenen romneyloodsen en kleinschalige bedrijfsbebouwing. In de jaren zeventig werd de woning op nummer 1161 bewoond door de familie Stolp, die het pand huurde van de gemeente Haarlemmermeer en er een dierenopvangcentrum oprichtte. Tegenwoordig is het pand in gebruik als tijdelijke huisvesting en nog altijd in eigendom van de gemeente. <i>Het fabrieksterrein in 1918. De foto is genomen richting het noorden, rechts is de Geniedijk nog zichtbaar. [Noord-Hollands Archief]</i>
Cultuurhistorische waarde	De voormalige directeurswoning heeft hoge cultuurhistorische waarde als laatste relict van de conservenfabriek Corns. Blad. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd hier werk geboden aan honderden mensen. Net als de fabrieksbebouwing zijn de Haarlemmermeerspoorlijnen – onlosmakelijk verbonden aan

	de logistiek van de fabriek – uit het landschap verdwenen. Deze voormalige directeurswoning met kantoor is het laatste tastbare overblijfsel uit deze periode en bovendien de oudste bebouwing in dit deel van Hoofddorp.
Stedenbouwkundige waarde	De stedenbouwkundige en landschappelijke waarde is nauw verbonden met de historische infrastructuur van de polder: de Geniedijk (Werelderfgoed) en de Kruisstraat, een van de hoofdassen waaraan Hoofddorp werd gesitueerd. De Haarlemmermeerspoorlijnen zijn verdwenen, maar het tracé is voortgezet in de Burgemeester Pabstlaan. Hoewel de oude fabriek is verdwenen, is het voormalige fabrieksterrein nog leesbaar door de aanwezigheid van de directeurswoning. Feitelijk markeerde de directeurswoning met kantoor de 'frontoffice' en entree van de fabriek. De fabrieksgebouwen stonden in de andere, uiterst noordwestelijke hoek van het terrein.
Typologische waarde	Voor het gemak wordt in deze beschrijving gesproken over een 'directeurswoning', maar feitelijk gaat het om twee bedrijfswoningen met geïntegreerde kantoorruimten met een later gebouwde bedrijfsruimte. Dit is historisch interessant, omdat bij (grotere) fabrieksterreinen deze functies vaak van elkaar werden gescheiden. In Haarlemmermeer zijn – voor zover bekend – geen vergelijkbare woningen behorend bij fabriekscomplexen bewaard gebleven. Hiermee vertegenwoordigt dit pand een hoge typologische waarde.
Architectonische waarde	De architectuur van de woning is kenmerkend voor de bouwperiode uit de jaren tien van de twintigste eeuw en het oeuvre van de succesvolle Rotterdamse architect R.J. Hoogeveen. De architectuurhistorische waarde zit vooral in de zorgvuldige vormgeving van de twee woningen, de relatieve gaafheid van de architectuur, de landschappelijke ligging van het huis en de verfijnde afwerking van de ambachtelijke baksteenarchitectuur. Ook de serre, die aan de achterzijde van nummer 1159 in 1920 werd toegevoegd, vertegenwoordigt architectuurhistorische waarde als gaaf voorbeeld van een houten serre uit de jaren twintig. In het interieur zijn nog veel authentieke kenmerken aanwezig, te noemen: de hal in beide woningen met lambrisering en tegels, de balustrade in de trappenhuizen, de originele keukeninrichting, de ingebouwde kasten en het sierstucwerk op de plafonds.
Redengevende omschrijving (gaafheid, herkenbaarheid, zeldzaamheid)	Het pand is van waarde omdat op hoofdlijnen nog steeds dezelfde verschijningsvorm heeft als honderd jaar geleden. Het is de laatste tastbare herinnering aan de conservenfabriek Corns. Blad. Daarbij zit de zeldzaamheid van dit bouwwerk ook in de typologie als directeurs- en opzichterswoning, gecombineerd met kantoorruimten, behorend bij een fabrieksterrein.

Deze redengevende omschrijving is gebaseerd op een uitgebreidere cultuurhistorische waardestelling van Kruisweg 1159, 1161 en 1163, uitgevoerd door Isabel van Lent in 2022.